

Iwona Zofia Czaplicka-Kozłowska, Andrzej Józef Kozłowski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

DOCHODY RADNYCH UZYSKIWANE Z TYTUŁU DIETY

INCOMES DERIVED BY COUNCILLORS FROM ALLOWANCES

Słowa kluczowe: dieta radnego, samorząd gminny, rada gminy, system motywowania

Key words: allowance, local government, municipal council, motivation

Synopsis. Samorząd terytorialny, szczególnie samorząd gminny, jest formą zorganizowania społeczeństwa lokalnego wprowadzoną przemianami zapoczątkowanymi w 1989 roku. W zaprezentowanych wynikach badań podmiotem byli radni gmin Wielkopolski, a przedmiotem – dieta radnych jako czynnik motywujący obywateli do aktywnego udziału w pracach organów zarządzania ogólnego. Zaprezentowane wyniki badań wskazują na istotną rolę diety jako czynnika wpływającego na podjęcie decyzji o kandydowaniu do rady. Dieta dla podstawowych grup zawodowych reprezentowanych w radzie, stanowi istotny udział w ich osobistych dochodach.

Wstęp

Samorząd terytorialny, to sposób zarządzania sprawami o podstawowym znaczeniu dla obywateli w ich najbliższym otoczeniu [Kozłowski 1997]. Powinien być on traktowany, jako samorządząca się społeczność lokalna, w której to kształtuje się kultura polityczna i odpowiedzialność mająca na celu włączenie ludzi w proces podejmowania decyzji, dotyczących warunków ich życia [Kosiedowski 2005]. Zarządzanie w samorządzie zmierza do osiągnięcia zamierzonych rezultatów przez jak najlepsze wykorzystanie potencjału ludzkiego, finansowego i materialnego, jakim on dysponuje [Armstrong 1997]. Działalność samorządu podlega nadzorowi ze strony państwa – ale tylko z punktu widzenia legalności [Kosek-Wojnar, Surówka 2007]. Oznacza to, że w granicach wyznaczonych przez państwo, samorząd działa samodzielnie i ze względu na lepszą znajomość warunków lokalnych oraz bezpośrednie zainteresowanie działaniami w skali lokalnej decyzje dotyczące spraw publicznych mogą być trafniejsze [Ostaszewski 2007]. Podstawowym organem samorządu gminnego jest rada gminy wyłoniona w drodze wyborów bezpośrednich. Sama zaś rada jest formą demokracji pośredniej w gminie [Wykretowicz 2008]. Najmniejsza rada może liczyć 15 radnych, najliczniejsza nawet – 45 i więcej w gminach powyżej 100 tys. mieszkańców. W myśl Ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U. 2000, Nr 142, poz. 1255 z późn. zm.) kadencja rady gminy trwa cztery lata, licząc od dnia wyboru. W skład rady gminy wchodzi radni oraz wybierani spośród nich i przez nich samych przewodniczący rady oraz jego zastępcy w liczbie od 1 do 3. Radny jest członkiem wybieralnego organu samorządu. Radnym może zostać każdy obywatel polski, który do dnia wyborów ukończy 18 lat, stale zamieszkuje na obszarze działania danej rady, ma czynne i bierne prawo wyborcze. Obowiązki radnego ujmuje rota ślubowania, którą radni składają przed przystąpieniem do wykonywania mandatu. Zobowiązani są zatem pracować dla dobra i pomyślności gminy, działać zawsze zgodnie z prawem oraz interesami gminy i jej mieszkańców, godnie i rzetelnie reprezentować swoich wyborców, troszczyć się o ich sprawy oraz nie szczędzić sił dla wykonania zadań gminy. Jednocześnie trzeba podkreślić, że radny nie jest związany instrukcjami wyborców, mamy bowiem do czynienia z instytucją, tzw. mandatu wolnego [Leoński 2001].

Przedmiotem analizy były diety radnych w samorządach gminnych. Według Borkowskiej [2006] system motywowania to spójny i celowo dobrany zestaw narzędzi motywowania z punktu widzenia realizacji celów organizacji i pracowników. Zgodnie z art. 25 Ustawy o samorządzie gminnym radnemu przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży służbowych na zasadach określonych przez radę gminy. Wysokość diet przysługujących radnemu nie może przekroczyć w ciągu miesiąca łącznie półtorakrotności kwoty bazowej określonej w Ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na podstawie przepisów Ustawy z dnia 23 grudnia 1999 roku o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej (Dz.U. 1999, Nr 119, poz. 1255). Rada Ministrów określa w drodze Rozporządzenia z 26 lipca 2000 r. w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu gminy (Dz.U. 2000, Nr. 61, poz. 710) maksymalną wysokość diety przysługującej radnemu gminy, która w odniesieniu do gmin powyżej 100 tys. mieszkańców może wynieść 100% kwoty bazowej, w gminach od 15 do 100 tys. mieszkańców 75% a w gminach poniżej 15 tys. mieszkańców do 50% kwoty bazowej. W 2011 roku kwota ta wynosi 1766,46 zł [Dz.U. 20110]. Rada gminy przy ustalaniu wysokości diet, zgodnie z Rozporządzeniem RM, powinna wziąć pod uwagę funkcję pełnioną w radzie.

Dieta traktuje się najczęściej, jako uprawnienie [Izdebski 2008], ekwiwalent pieniężny zwolniony z podatku. Przeznaczona jest ona na pokrycie dziennych kosztów utrzymania pracownika w delegacji służbowej lub traktowana jako wynagrodzenie dzienne z tytułu pełnienia szczególnych obowiązków i funkcji [Sypniewski, Szewczyk 1999]. W odniesieniu do radnych, jest to ekwiwalent za czas poświęcony na działalność w organach samorządu terytorialnego oraz ponoszone w związku z tym wydatki [Góral 1999].

W artykule uznano, że dieta z uwagi na jej wysokość, która w przypadku przewodniczących rad przekracza płacę minimalną (płaca minimalna w 2010 roku wyniosła 1317 złotych brutto), stanowi istotne źródło dochodów w gospodarstwie domowym dominujących grup zawodowych reprezentowanych w radach (rolnicy, nauczyciele, urzędnicy). Nie jest to zatem tylko rekompensata z tytułu utraconych dochodów, czy za czas poświęcony pracy w radzie, ale źródło dochodów. Dlatego w odniesieniu do takich kategorii jak motywacje czy aktywizacja (mieszkańców), są ich istotnym czynnikiem. Także samorząd gminny, z uwagi na obszar dochodów własnych oraz uprawnienia w zakresie kształtowania źródeł swoich dochodów i wpływania na wydatki, dlatego że działa we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność (decyzje członków samorządu i organów gminnych bezpośrednio wpływają na warunki życia mieszkańców), tworzy warunki do kształtowania się w jego obrębie systemu motywującego, zachęcającego do udziału w pracach organów samorządowych. To sprawia, że autorzy uznali, że w odniesieniu do samorządu gminnego (w szczególności) można mówić i o systemie motywowania, a dieta jest czynnikiem w tym systemie.

Metodyka badań

Celem badań jest ocena znaczenia diety, jako czynnika motywującego obywateli do aktywnego udziału w pracach organów zarządzania ogólnego. Podmiotem badań są radni gmin, zatem osoby wchodzące w skład rad samorządów terytorialnych, a przedmiotem – diety w samorządach gminnych. Zaprezentowane wyniki są częścią szerszych badań nad kulturą organizacyjną, systemami motywacyjnymi, a szczególnie nad zarządzaniem finansami w samorządach gminnych. Badania prowadzone były wśród lokalnych elit rządzących (zarządzających), obejmowały studia literatury, analizę oficjalnych dokumentów oraz zawartości Biuletynu Informacji Publicznej poszczególnych gmin. Zastosowaną techniką badawczą były badania ankietowe, zaś narzędziem badawczym kwestionariusz ankiety oraz wywiad pogłębiający w oparciu o wcześniej przygotowany zestaw pytań. Badania w Wielkopolsce przeprowadzono w końcu IV kadencji – stąd w 16 roku funkcjonowania samorządu gminnego¹. Przyjęto założenie, że badaniom należy poddać radnych z dużym doświadczeniem, znających problemy swoich gmin oraz uprawnienia rady – czego nie gwarantują nowo wybrani radni w początku kadencji.

Badaniami ankietowymi objęto radnych połowy gmin Wielkopolski wybranych losowo. Łącznie badana populacja liczyła 1296 osób, w tym: 53 przewodniczących rad, 63 zastępców przewodniczących rad i 157 przewodniczących komisji. W badanej grupie radnych połowa osób mieszkała w gminach wiejskich (51,6%) i tylko 16,8% w gminach miejskich (pozostali w gminach miejsko-wiejskich). Spośród radnych, 36,7% pracowało w sektorze prywatnym, z tego 69,2% w tym sektorze pracowało 11 lat i więcej. Najwięcej osób, mających doświadczenie w pracy w sektorze prywatnym, było wśród zastępców przewodniczących rad (50%) i przewodniczących rad (46,9%), a najmniej wśród szeregowych radnych (37,8%). Gdyby od tej grupy odjąć rolników² (28,5% wszystkich radnych) – Bank Danych Regionalnych – stan na 31 grudnia 2005 r., to można przyjąć, że samorządami gminnymi (organizacjami sektora publicznego) zarządzają osoby niemające doświadczenia w sektorze prywatnym – mają doświadczenie tylko z sektora publicznego. Badani radni w niewielkiej liczbie mają doświadczenie w kierowaniu własnym przedsiębiorstwem, bowiem tylko 14,9% wskazało, że było i jest przedsiębiorcą. Wśród badanej grupy radnych przeważali radni z grupy wiekowej 40-59 lat (74,9%). Najmniej było z grupy wiekowej do 24 lat (6 osób – 0,2%) i stosunkowo dużo osób w grupie wiekowej 60 lat i więcej (10,6%). W badanej grupie radnych, co czwartym radnym była kobieta, co trzeci miał wykształcenie wyższe magisterskie (32,2%) i 5,9% wykształcenie wyższe licencjackie. Niewiele osób miało wykształcenie podstawowe (3,1%) i zasadnicze zawodowe (18,4%). Najwięcej osób w badanej grupie radnych miało wykształcenie rolnicze (27,2%), pedagogiczne (14,2%) i budowlane (13,2%).

¹ Badania przeprowadzono w końcu IV kadencji, nie wykorzystywano wcześniej wyników tych badań z uwagi na konieczność ich weryfikacji, stworzenia komputerowej bazy ankiet i przede wszystkim z dążenia do zachowania maksymalnej anonimowości wyników badań (czas bowiem ma tu bardzo duże znaczenie). Znaczenie miało również to, aby radni mieli wiedzę o uprawnieniach rady – bowiem ostatni rok kadencji zezwala na założenie, że radni w ciągu 4 lata kadencji nabyli wiedzę o zadach funkcjonowania rady (czego nie ma na początku kadencji).

² Radnymi są zazwyczaj rolnicy prowadzący niewielkie gospodarstwa rolne, nie są to przedsiębiorcy prowadzący produkcję w oparciu o duże arealy czy prowadzący przetwórstwo rolno-spożywcze w swoich gospodarstwach rolnych.

Wyniki badań

Badanych spytano, co przynosi im przede wszystkim satysfakcję z wykonywanej funkcji w samorządzie gminnym. W pytaniu zaproponowano 18 kryteriów oraz ich ocenę wyrażoną w liczbach od 1 do 10 (10 – pełna satysfakcja, 1 – brak satysfakcji). W analizie wyliczono średnią dla poszczególnych badanych grup i poszczególnych kryteriów. Badani najczęściej wskazywali najwyższy stopień satysfakcji, bowiem z wyjątkiem oceny wysokości diet (tylko 9,0% jest w pełni usatysfakcjonowanych z wysokości diet), we wszystkich odpowiedziach dominowała najwyższa ocena (wszędzie jest to najczęściej 10). W odniesieniu do diet co szósty badany wskazał ocenę środkową (5) i tyle samo ocenę najniższą (1). Z tego można wysnuć wniosek, że radni w niewielkim stopniu zadowoleni są z diety. Jednocześnie niewielka część badanych akceptuje pogląd, że należy zlikwidować diety oraz pogląd, że diety miały wpływ na kandydowanie do rad. Rodzi się w związku z tym zdumiewający obraz wynikający z wypowiedzi radnych (imposybilizm?). Można to interpretować następująco: o podjęciu kandydowania do rady w dużym stopniu zdecydowała chęć otrzymywania diety (która nie jest traktowana jako rekompensata za utracony czas pracy i koszty związane z realizacją obowiązków radnego), nie należy jej likwidować, a wręcz odwrotnie – jej wysokość powinna ulec podwyższeniu. W czasie kampanii wyborczej najczęściej padają obietnice, deklaracje działania dla osiągnięcia celów wspólnych, pomocy innym – jednocześnie wewnątrz motywacja stoi w sprzeczności z tymi deklaracjami.

Tabela 1. Czynniki, od których powinna zależeć wysokość diety radnego – według różnych kryteriów w gminach Wielkopolski
Table 1. Factors which should depend on the amount of dietary Councillor – according to different criteria in the municipalities of Wielkopolska

Czynniki/ <i>Factors</i>	Ogółem/ <i>Total</i>	Płeć/ <i>Gender</i>		Status gminy/ <i>Status of municipalities</i>			Przedsiębiorcy/ <i>Entrepreneurs</i>	Pozostali/ <i>Other</i>
		mężczyzna/ <i>male</i>	kobieta/ <i>female</i>	wiejska/ <i>rural</i>	miejska/ <i>municipality</i>	miejsko-wiejska/ <i>urban-rural</i>		
% udzielonych odpowiedzi/ <i>% of answers</i>								
Należy zlikwidować diety/ <i>Diet should be eliminated</i>	12,0	11,6	18,5	14,0	9,3	15,2	14,8	9,1
Od funkcji w radzie/ <i>On the functions of the council</i>	37,3	38,5	33,3	33,6	41,1	39,1	45,2	42,7
Od wysokości środków przeznaczanych w gminie na inwestycje/ <i>On the amount of funds allocated for investment in the community</i>	20,4	19,8	18,9	23,0	18,5	15,5	14,8	17,7
Od wysokości dochodów własnych z podatków lokalnych/ <i>On the amount of own revenues from local taxes</i>	13,2	14,1	11,8	12,8	14,2	13,2	16,5	16,1
Od stopy bezrobocia w gminie/ <i>On the unemployment rate in the municipality</i>	9,2	8,6	10,0	8,5	10,3	9,5	3,5	6,0
Od średniej płacy w gospodarce/ <i>On the average salary in the economy</i>	4,1	3,7	4,1	4,9	2,0	4,1	1,7	4,4
Od aktywności radnego, czasu poświęconego na wykonywanie obowiązków/ <i>On the activity of a councillor, time spend on duties</i>	3,4	3,3	3,2	3,0	4,0	3,0	3,5	3,1
Od utraconych zarobków, ma to być rekompensata strat utraconych w wyniku sprawowanej funkcji/ <i>On the lost of earnings as a compensation of losses as a result of function exercise</i>	0,2	0,3	0,2	0,2	0,7	0,4	0,0	0,8

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

Jedno z pytań ankiety odnosiło się do tego, co powinno decydować o wysokości diety, którą otrzymują radni. Pytanie miało charakter zamknięty i zawierało 9 propozycji odpowiedzi. W analizie pominięto odpowiedź, że dieta powinna zależeć od liczby i czasu posiedzeń, albowiem nikt nie wskazał tego kryterium. Radni odrzucają to kryterium, pomimo że niektóre gminy w taki właśnie sposób określały wielkość miesięcznej diety wypłacanej radnym i liczba posiedzeń komisji, sesji rady decydowała o wysokości diety otrzymywanej przez radnego. Analizę stosunku radnych do diet przeprowadzono w odniesieniu do podstawowych kryteriów, które zawarto w kwestionariuszu ankiety. Badani radni uznali (tab. 1), że o wysokości diety powinna decydować przede wszystkim funkcja w radzie (37,3% badanych podzieliło taki pogląd). Przekonani o tym są przede wszystkim badani z gmin miejskich (41,1%) oraz wskazujący, że dieta miała wpływ na wykonywanie pełnionej funkcji (42,9%). Jednak największą akceptację tego kryterium wyrażają badani, którzy określili siebie jako przedsiębiorcy (45,2%) oraz osoby, które są przeciwne obniżaniu podatków przedsiębiorcom (41,9%). W ocenie badanych na wysokość diety wpływ powinna mieć też wysokość środków przekazywanych w gminie na inwestycje (20,4%) oraz wysokość dochodów z podatków lokalnych (13,2%). Tylko nieliczni uznali, że wysokość diet powinna zależeć od aktywności radnego i czasu poświęconego na wykonywanie obowiązków (3,4%) oraz od utraconych zarobków, ma to być rekompensata strat utraconych w wyniku sprawowanej funkcji (poniżej 1%).

Wobec tego, że radni stwierdzili, że dieta nie miała większego wpływu na podjęcie decyzji o kandydowaniu na radnego, dziwić muszą nieliczne tylko opinie o potrzebie likwidacji diet (12,0%). Za likwidacją diet są częściej szeregowi radni (13,5%), a nie osoby pełniące funkcje w radzie (przewodniczący rad – 8,8%, ich zastępcy – 7,6%). O likwidacji diet bardziej przekonane są kobiety (18,5%) niż mężczyźni (11,6%). Za zniesieniem diet częściej opowiedzieli się radni, którzy deklarowali się jako przedsiębiorcy (14,8%) i osoby uważające, że podatki nakładane na przedsiębiorców są wysokie i bardzo wysokie (17,3%).

Badanych spytano także, czy dieta i jej wysokość miały wpływ na decyzję o kandydowaniu do rady gminy. Pytanie miało charakter zamknięty i zawierało dwie możliwości odpowiedzi. Badani zdecydowanie odrzucili sugestię (tab. 2), że decyzja o kandydowaniu na radnego podyktowana była możliwością uzyskania określonych dochodów z tytułu sprawowanej funkcji w samorządzie. Tylko co dwudziesty stwierdził, że przed podjęciem decyzji brał pod uwagę wysokość wynagrodzenia z tytułu sprawowanej funkcji. Możliwość uzyskania diety i jej wysokość brali pod uwagę przede wszystkim radni niepełniący w radzie żadnych funkcji (9,9%). Nie brali pod uwagę wysokości diety przede wszystkim przewodniczący rady (92,5%), mężczyźni (90,5%), radni w wieku 40-59 lat i więcej (90,3%) oraz wywodzący się z gmin wiejskich (90,8%) i miejsko-wiejskich (90,3%). Dieta była ważna w podjęciu decyzji o starciu w wyborach dla zastępców przewodniczącego rady (12,9%), kobiet (14,0%), najmłodszych radnych i z gmin miejskich (17,0%). Osoby, które określiły się mianem przedsiębiorcy częściej wskazywali, że ich decyzja o kandydowaniu do rady nie była motywowana chęcią otrzymania diety (5,3%) niż, że brali to pod uwagę (4,6%).

Tabela 2. Wpływ diety i jej wysokości na decyzje o kandydowaniu do rady gminy radnych
Table 2. Effect of diet and its height on decisions about candidacy for the municipal council Councillors

Czy dieta i jej wysokość miały wpływ na Pana/Pani/ decyzję o kandydowaniu do rady gminy?/Do the diet and its height had influence on Mr./Mrs./decision on candidacy for the municipal council?	Ogółem odpowiedzi/ <i>Total answers</i>		Płeć/ <i>Gender</i>		Status gminy/ <i>Status of municipalities</i>			Przedsiębiorcy/ <i>Entrepreneurs</i>	Pozostali/ <i>Others</i>
	liczba/ <i>number</i>	udział [%]/ <i>percent</i>	mężczyzna/ <i>male</i>	kobieta/ <i>female</i>	wiejska/ <i>rural</i>	miejska/ <i>municipality</i>	miejsko-wiejska/ <i>urban-rural</i>		
% udzielonych odpowiedzi/% of answers									
Tak/ <i>Yes</i>	117	9,9	9,5	14,0	9,2	17,0	9,7	4,6	5,3
Nie/ <i>No</i>	1040	90,1	90,5	86,0	90,8	83,0	90,3	95,4	94,7

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Podsumowanie

Utworzenie w 1990 roku, samorządów gminnych było ważnym, jeżeli nie najważniejszym krokiem zmierzającym do ugruntowania w Polsce demokratycznych przemian. Zakres związanych z tym przemian, które w ich wyniku nastąpiły później w całym sektorze publicznym, ich wymiar ilościowy i jakościowy, nie miał sobie podobnego w latach następnych. Późniejsze reformy, szczególnie związane z utworzeniem samorządów powiatowych i samorządów województw, swoim zakresem w niewielkim tylko stopniu dokonały zmian w systemie

zarządzania państwem. Przyznanym zakresem uprawnień i obowiązków samorząd gminny, w zdecentralizowanym systemie zarządzania państwem, w dużym stopniu odzwierciedla ideę organizacji, w której obywatele organizują się celem rozwiązywania swoich indywidualnych i zbiorowych potrzeb. W odniesieniu do samorządu gminnego najszerzej zaznaczyły się zmiany niemal we wszystkich sferach życia społecznego i gospodarczego, bowiem w samorządzie gminnym uprawnienia w zakresie kształtowania rozwoju lokalnego i wpływanie na rozwój całego sektora publicznego stawiają gminę najwyżej (pomijając państwo) wśród publicznych organizacji obywatelskich dysponujących uprawnieniami władczymi. To dlatego tak duże znaczenie w rozwoju lokalnym mają kompetencje (wiedza i umiejętności jej wykorzystania) osób sprawujących funkcje w organach zarządzania ogólnego, szczególnie radnych oraz funkcjonujący system motywujący mieszkańców gmin do aktywnego udziału w pracach rady samorządu gminnego. Z przeprowadzonych badań wynika duże znaczenie diety w podjęciu decyzji o kandydowaniu do rady. W wymiarze szczegółowym, z badań można wskazać następujące wnioski:

- badani radni generalnie odrzucili pogląd, że dieta miała decydujący wpływ na kandydowanie do rady gminy, zatem organu zarządzania ogólnego powołanego do stanowienia prawa lokalnego i kontrolowania organu wykonawczego,
- dieta (jej wysokość) nie satysfakcjonuje badanych osób, co można tłumaczyć tym, że diety są niskie i ich wielkość powinna wzrosnąć,
- radni zdecydowanie odrzucili propozycję zlikwidowania diety,
- w ocenie badanych radnych dieta radnego powinna zależeć przede wszystkim od pełnionej funkcji oraz od wielkości środków przeznaczonych na inwestycje i wielkości środków pozyskanych ze źródeł lokalnych (podatków i opłat lokalnych).

Można przyjąć, że radni podjęli decyzję o kandydowaniu przede wszystkim dlatego, aby uzyskać dochody z diety, której wielkość w stosunku do dochodów uzyskiwanych przez rolników (dysponujących najczęściej małymi gospodarstwami rolnymi, co wynika z oświadczeń majątkowych) i nauczycieli (szeregowych pracowników najczęściej szkół wiejskich) jest duża i sięga nawet połowy miesięcznych dochodów. Dlatego dieta jest ważnym czynnikiem motywującym osoby do kandydowania do rad samorządów gminnych.

Literatura

- Armstrong M.** 1997: Jak być lepszym menedżerem. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa, 15.
- Borkowska S.** 2006: Motywacja i motywowanie. [W:] Zarządzanie zasobami ludzkimi. Tworzenie kapitału ludzkiego organizacji (red. H. Król, A. Ludwiczynski). PWN, Warszawa, 352.
- Góral Z.** 1999: Prawo pracy w samorządzie terytorialnym. Wyd. Difin, Warszawa, 246.
- Izdebski H.** 2008: Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności. Wyd. Prawnicze LexisNexis, Warszawa, 167.
- Kosek-Wojnar M., Surówka K.** 2007: Podstawy finansów samorządu terytorialnego. PWN, Warszawa, 13.
- Kosiedowski W.** 2005: Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego. Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń, 74.
- Kozłowski A. J.** 1997: Samorząd terytorialny w Polsce. Soft Vision, Szczecin.
- Leoński Z.** 2001: Samorząd terytorialny w RP. C. H. Beck, Warszawa, 98.
- Ostaszewski J.** 2007: Finanse. Difin, Warszawa, 134.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2000 roku w sprawie maksymalnej wysokości diet przysługujących radnemu gminy. Dz.U. 2000 r., Nr 61, poz. 710.
- Sypniewski Z., Szewczyk M.** 1999: Status prawny radnego. Wyd. ZCO, Zielona Góra, 93-94.
- Ustawa budżetowa na 2011 rok. Dz.U. 2011, Nr 29 poz. 150.
- Ustawa z dnia 23 grudnia 1999 roku o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw. Dz.U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1255 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.
- Wykrętowicz S.** 2008: Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań, 172.

Summary

Territorial self government, especially municipal, is a form of local society organization which was started as a results of political changes in 1989. Researches, and presented results concerning a municipal councilors in Wielkopolska area. Scope of researches was an allowance as a motivation factor. Researches pointed out an important role of allowance as a contributory factor to candidate for municipal council and therefore in taking part in its work. Allowance is a important part of personal income for council members from main professional groups.

Adres do korespondencji:

dr Iwona Czaplicka-Kozłowska, dr Andrzej Józef Kozłowski
 Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
 Katedra Organizacji i Zarządzania
 ul. Prawocheńskiego 3
 10-957 Olsztyn
 tel. (89) 524 51 75
 email: iwona.kozlowska@uwm.edu.pl, kajak@uwm.edu.pl